

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૭૫/૧૯૯૯

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્પીકેશન નં. ૪૮૨૫/૧૯૮૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.કે. ઠક્કર અને

ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એલ. દવે

=====

૧. શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	હા
૨. રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩. શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના

જ. શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	ના
પ. શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?	ના

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

એલ.એન. પટેલ

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તાઓ તરફે મિ. એસ.પી. હસુરકર

સામાવાળા તરફે મિ. જે.વી. ભૈરવિયા

=====

કોરમ : ન્યાયમૂર્તિ મિ. સી.કે. ઠક્કર અને

ન્યાયમૂર્તિ મિ. એ.એલ. દવે

ચુકાદાની તારીખ: ૦૩/૦૫/૧૯૯૯

મૌખિક ચુકાદો

દાખલ કરવામાં આવે છે. સામાવાળા - મૂળ પિટિશનર તરફે વિદ્વાન વકીલ મિ. જે.વી. ભૈરવિયા ઉપસ્થિત થાય છે અને પ્રવેશની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે. કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, આ બાબત આખરી સુનાવણી માટે હાથ પર લેવામાં આવે છે.

૨. આ અપીલ વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલકેશન નં. ૪૮૨૫/૧૯૮૭ માં નવેમ્બર ૨૭, ૧૯૯૮ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે. સામાવાળા મૂળ પિટિશનર હતા. તેમણે રોસ્ટર પોઇન્ટ પર સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ ની જગ્યા પર બઢતી માટે પિટિશનરના કેસ પર વિચારણા કરવાનો અને તમામ આનુષંગિક લાભો સાથે સપ્ટેમ્બર ૧, ૧૯૮૫ થી અમલમાં આવે તે રીતે બઢતીની માની લીધેલી તારીખ (ડીમ્ડ ડેટ) આપવાનો સામાવાળાઓને નિર્દેશ આપતી યોગ્ય રિટ, નિર્દેશ અથવા હુકમ મેળવવા માટે ઉપરોક્ત પિટિશન દાખલ કરીને આ કોર્ટનો આશરો લીધો હતો.

૩. પિટિશનરનો એવો કેસ હતો કે તેઓ વર્ષ ૧૯૭૩ માં ઇન્સ્પેક્ટર, નોટિફાઇડ ફેક્ટરીઝ તરીકે નિયુક્ત થયા હતા કે જે વર્ગ II ની જગ્યા છે. ૩૧મી મે, ૧૯૮૦ ના રોજ, તેમને જુનિયર ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે બઢતી આપવામાં આવી હતી. તેઓ અનુસૂચિત જનજાતિ (એસ.ટી.) સમુદાયના છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, તેઓ વર્ગ ૧ ની જગ્યા એવી સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝની જગ્યા

પર રોસ્ટર પોઈન્ટ પર બઢતી મેળવવા માટે પાત્ર બન્યા હતા. એમ જણાવી શકાય કે વર્ષ ૧૯૬૬ માં, ગુજરાત સરકારે સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝની જગ્યા પર નિમણૂક માટે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦૯ ના પરંતુક હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને નિયમો ઘડ્યા હતા, જે ધ ગુજરાત ફેક્ટરીઝ ઇન્સ્પેક્ટોરેટ ક્લાસ ૧ (સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ) રિફુટમેન્ટ રૂલ્સ, ૧૯૬૬ (જે હવે પછી "ભરતી નિયમો" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) તરીકે ઓળખાય છે. રુલ ૨ એ એવી જોગવાઈ કરી હતી કે સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટરની જગ્યા પર નિમણૂક સાબિત થયેલી યોગ્યતા અને કાર્યક્ષમતા ધરાવતી વ્યક્તિઓની બઢતી દ્વારા અથવા સીધી પસંદગી દ્વારા થવી જોઈએ. રુલ ૩ એ જાહેર કર્યું હતું કે બઢતી માટે પાત્ર થવા માટે, ઉમેદવારે લગભગ પાંચ વર્ષના સમયગાળા માટે જુનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝની જગ્યા સંભાળેલી હોવી જોઈએ અને કાયદાકીય યુનિવર્સિટી અથવા માન્ય સંસ્થામાંથી મિકેનિકલ અને/અથવા ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી અથવા ડિપ્લોમા ધરાવતો હોવો જોઈએ અથવા સરકાર દ્વારા માન્ય સમકક્ષ લાયકાત ધરાવતો હોવો જોઈએ. રુલ ૫ એ એવી જોગવાઈ કરી હતી કે જો બઢતી માટે યોગ્ય વ્યક્તિઓ ઉપલબ્ધ હોય તો બઢતી દ્વારા અને સીધી પસંદગી દ્વારા નિમણૂક ૧:૧ ના ગુણોત્તરમાં કરવામાં આવશે.

જ. વધુમાં એમ પણ જણાવી શકાય કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦૯ ના પરંતુક હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, ગુજરાત સરકારે રાજપત્રિત અધિકારીઓની પરીક્ષા માટે "ધ ગુજરાત લેબર ડિપાર્ટમેન્ટ (કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસ રિલેટિંગ ટુ ગેઝેટેડ ઓફિસર્સ એક્ઝામિનેશન) રૂલ્સ, ૧૯૭૯" (જે હવે

પછી "પરીક્ષા નિયમો" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) તરીકે ઓળખાતા નિયમો પણ ઘડ્યા હતા. સદર નિયમો ૧લી એપ્રિલ, ૧૯૭૯ થી અમલમાં આવ્યા હતા. સદર પરીક્ષા નિયમોના રુલ ૪ એ એવી જોગવાઈ કરી હતી કે સદર નિયમોના અમલની તારીખે જુનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝની જગ્યા સંભાળતી વ્યક્તિએ અનુસૂચિમાં ઉલ્લેખિત ઉચ્ચ કક્ષાની પરીક્ષા પાસ કરવાની રહેશે અને જે વ્યક્તિ આવી પરીક્ષા પાસ કરવામાં નિષ્ફળ જાય તે સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ તરીકે બઢતી માટે પાત્ર રહેશે નહીં.

૫. પિટિશનમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૧૯૭૯ પછી ૧૯૮૬ સુધી કોઈ પરીક્ષા યોજાઈ ન હતી અને તેથી, પરીક્ષા પાસ ન કરવાના આધારે પિટિશનરનો બઢતીનો હક છીનવી શકાય નહીં. એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એક મિ. બોદર, જેઓ પિટિશનર કરતાં સિનિયર હતા અને તેઓ પણ અનુસૂચિત જનજાતિના હતા, તેમને નવેમ્બર, ૧૯૮૦ માં સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ તરીકે બઢતી આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ મિ. બોદરે સદર જગ્યા પર સીધી ભરતી માટે અરજી કરી હતી અને તેઓ ગુજરાત જાહેર સેવા આયોગ (જીપીએસસી) દ્વારા પસંદ થયા હતા અને સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ તરીકે સીધા ઉમેદવાર તરીકે નિયુક્ત થયા હતા. પરિણામે, તેમના દ્વારા ખાલી કરાયેલી બઢતીની જગ્યા ખાલી પડી હતી.

૬. વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મિ. બોદર સીધા ઉમેદવાર તરીકે નિયુક્ત થયા હોવાથી, બઢતીની જગ્યા ખાલી પડી

હતી અને તે રોસ્ટર પોઈન્ટ પર હોવાથી, સદર જગ્યા પર માત્ર અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારની જ નિમણૂક કરી શકાય તેમ હતી. પિટિશનર આવા ઉમેદવાર હોવાથી અને તમામ રીતે લાયક હોવાથી, તેમની નિમણૂક બઢતી દ્વારા થવી જોઈતી હતી. પરીક્ષા નિયમો હેઠળ પરીક્ષા યોજવામાં આવી ન હોવાથી, પિટિશનરને બઢતીનો ઇનકાર કરી શકાયો ન હોત. સરકારે સહાયક સરકારી વકીલ દ્વારા એક સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મિ. બોદરને બઢતી મળતાં જ રોસ્ટર પોઈન્ટ પૂર્ણ થઈ ગયો હતો અને તેથી, પિટિશનર રોસ્ટર પોઈન્ટ પર બઢતીનો દાવો કરી શકતા નથી. વધુમાં, પિટિશનરે પરીક્ષા નિયમો હેઠળ નિર્ધારિત પરીક્ષા પાસ કરી ન હતી અને તેથી તેઓ બઢતી માટે પાત્ર ન હતા. પિટિશનરને બઢતી ન મળતાં, તેમણે ઉપરોક્ત પિટિશન દાખલ કરીને આ કોર્ટનો આશરો લીધો હતો.

૭. વિદ્વાન સિંગલ જજે, કેસના તથ્યો અને સંજોગો ધ્યાને લીધા પછી અને માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના વિવિધ નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને, રૂલ પૂર્ણ (એવ્સોલ્યુટ) કરીને પિટિશન મંજૂર કરી હતી. વિદ્વાન સિંગલ જજે પેરા ૧૭ થી ૨૨ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:-

"આમ, સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત રૂલ અને બંધારણીય નીતિ જાહેર જગ્યાઓમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને અનામતનો મૂળભૂત અધિકાર આપે છે અને ઉપર જણાવેલ કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર તેનો ચુસ્તપણે અમલ કરવો જરૂરી છે. જો અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત

જનજાતિઓ માટે કેરી ફોરવર્ડ જગ્યાઓ ભરી શકાતી ન હોય, તો રાજ્ય સરકારે તેમના માટે વિશેષ ભરતી દ્વારા નિમણૂકો કરવી જરૂરી છે જે કાયદાની કોઈપણ બંધારણીય અથવા કાયદાકીય જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરતી નથી. એવું જણાય છે કે ગુજરાતની નીચલી અદાલતોમાં કાર્યરત અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓની કુલ સંખ્યા કેટલી છે અને વાસ્તવમાં કાર્યરત એસ.સી./એસ.ટી. ના અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓની ટકાવારી કેટલી છે તે જાણવા માટે ગુજરાત સરકારે આ કોર્ટ પાસેથી એક અહેવાલ માંગ્યો હતો. આ કોર્ટે એસ.સી./એસ.ટી. ના પ્રતિનિધિત્વની ટકાવારી સાથે ૩૧.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ કાર્યરત કુલ અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓ દર્શાવતો નીચેનો અહેવાલ મોકલ્યો હતો (જેનું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું).

જ્યુડિશિયલ સભ્યો : ૩૦૯ એસ.ટી. ૧.૩૬% નિર્ધારિત ટકાવારી માન્ય નથી.
 વર્ગ II અધિકારીઓ : ૨૮૮ એસ.ટી. ૧.૭૮% નિર્ધારિત ટકાવારી માન્ય નથી.
 વર્ગ III સ્ટાફ : ૫૨૨૫ ટકાવારી શક્ય નથી.
 વર્ગ IV સ્ટાફ : ૧૭૦૭ ટકાવારી શક્ય નથી.

આ અહેવાલ દર્શાવે છે કે એસ.સી./એસ.ટી. ના સભ્યો માટે નિર્ધારિત ટકાવારી નીચલી અદાલતો એટલે કે સિવિલ જજ (જુ.ડી.), સિવિલ જજ (સી.ડી.), મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, આસિસ્ટન્ટ જજ, એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ / ડિસ્ટ્રિક્ટ જજો તેમજ જિલ્લા અને સિટી કોર્ટોમાં વર્ગ II ના અધિકારીઓને પણ લાગુ

કરવામાં આવી નથી અને તેનું કોઈ કારણ આપવામાં આવ્યું નથી. જ્યારે વર્ગ III અને વર્ગ IV સ્ટાફમાં, એસ.સી./એસ.ટી. નું પૂરતું પ્રતિનિધિત્વ નથી તેથી તેમની ટકાવારી શક્ય નથી તેવા બહાના હેઠળ ટકાવારી દર્શાવવાનું ટાળવામાં આવ્યું છે. જો સરકારના એવા વિભાગોમાં આ વલણ હોય કે જ્યાં કાયદાના શાસનની ખાતરી આપવામાં આવે છે, તો કલ્પના કરી શકાય છે કે સરકારના અન્ય વિભાગોમાં એસ.સી./એસ.ટી. નું વાસ્તવિક પ્રતિનિધિત્વ શું હશે. ગુજરાત સરકારને મોકલેલા અહેવાલમાં ઓ.બી.સી. નું અનામત પણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી.

તથ્યો અને સંજોગો પરથી એવું જણાય છે કે ગુજરાત સરકારે સરકારી સેવામાં અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત જનજાતિઓ અને અન્ય પછાત વર્ગોને યોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ આપ્યું નથી. જેમ કે, જ્યાં રોસ્ટર પોઈન્ટ પર નિયમો હેઠળ બઢતીમાં અનામત જરૂરી હોય તેવા તમામ વિભાગોમાં રોસ્ટર પોઈન્ટ પર બઢતી દ્વારા નિમણૂક કરવા માટે તમામ વિભાગોમાં વિશેષ સીધી ભરતી દ્વારા એસ.સી./એસ.ટી. માટેના નિયમો હેઠળ જરૂરી ટકાવારીમાં બેકલોગ જગ્યાઓ ભરવી ગુજરાત સરકાર માટે જરૂરી છે.

તે મુજબ, ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ પિટિશન મંજૂર કરવામાં આવે છે અને સામાવાળાઓને તમામ આનુષંગિક લાભો સાથે ૧૪.૭.૧૯૮૮ થી અમલમાં આવે તે રીતે પિટિશનરને તાત્કાલિક સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ તરીકે બઢતી આપવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. ગુજરાત સરકારને વધુમાં નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તે નીચલી અદાલતો સહિત તેના તમામ

વિભાગોના દરેક સંવર્ગમાં અલગથી અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટેના નિયમો હેઠળ જરૂરી ટકાવારીમાં બેકલોગ જગ્યાઓની વાસ્તવિક સંખ્યા અલગ તારવે, અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે વિશેષ ઝુંબેશમાં સીધી ભરતી દ્વારા તેમને સૂચિત કરે, જાહેરાત આપે અને ભરે અને છ મહિનાની અંદર રોસ્ટર પોઈન્ટ પર નિયમો હેઠળ જ્યાં બઢતી જરૂરી હોય ત્યાં રોસ્ટર પોઈન્ટ પર બઢતી આપે. જો નિયમો હેઠળ માન્ય હોય તો ઓ.બી.સી. માટે અનામત પણ આપવી જોઈએ. ચુસ્ત પાલન માટે આ ચુકાદાની એક નકલ ગુજરાત સરકારના મુખ્ય સચિવને તાત્કાલિક મોકલવાનો આ કોર્ટના રજિસ્ટ્રારને નિર્દેશ આપવામાં આવે છે."

૮. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ મિ. હસુરકર દ્વારા વિવિધ દલીલો રજૂ કરવામાં આવી હતી. એવી ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન સિંગલ જજે સામાન્ય નિર્દેશો જારી કર્યા છે જેને કેસના તથ્યો અને પિટિશનના વિષયવસ્તુ સાથે કોઈ લેવાદેવા ન હતી. તેથી, આવા નિર્દેશો જારી કરવા માટે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો વિદ્વાન સિંગલ જજ માટે ખુલ્લો ન હતો.

૯. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન સિંગલ જજે એ હકીકતની કદર કરવી જોઈતી હતી કે એકવાર મિ. બોદરને ૧૯૮૦ માં સિનિયર ઈન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ ની જગ્યા પર બઢતી આપવામાં આવી, તે સાથે જ રોસ્ટર પોઈન્ટનો ઉપયોગ થઈ ગયો હતો. ત્યારબાદ, મિ. બોદર તે જ

જગ્યા પર સીધી ભરતી માટે ગયા હોવા છતાં, બઢતી દ્વારા નિમણૂક પહેલેથી જ થઈ ગઈ હોવાથી અને બઢતીનો ક્વોટા સમાપ્ત થઈ ગયો હોવાથી, અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવાર તે જગ્યા પર બઢતીનો દાવો કરી શકતા નથી. વિદ્વાન સિંગલ જજ, તેથી, અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારને બઢતી આપીને જગ્યા ભરવાનો નિર્દેશ જારી કરી શક્યા ન હોત.

૧૦. એવી પણ ફરિયાદ કરવામાં આવી હતી કે કાનૂની સ્વરૂપના ભરતી નિયમો હેઠળ, સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ ની જગ્યા પર બઢતી "સાબિત થયેલી યોગ્યતા અને કાર્યક્ષમતા" ના આધારે થઈ શકે છે. તેથી, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સત્તાવાળાઓને "૧૪.૭.૧૯૮૮ થી અમલમાં આવે તે રીતે તમામ આનુષંગિક લાભો સાથે પિટિશનરને તાત્કાલિક સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ તરીકે બઢતી આપવાનો" કોઈ નિર્દેશ જારી કરી શકાયો ન હોત. વધુમાં વધુ, વિદ્વાન સિંગલ જજ ભરતી નિયમો અનુસાર સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ ની જગ્યા પર બઢતી માટે પિટિશનરના કેસ પર "વિચારણા કરવા" અને કાયદા અનુસાર આનુષંગિક લાભો આપવાનો સત્તાવાળાઓને નિર્દેશ આપતી પરમાદેશ (મેન્ડેમસ) ની રિટ જારી કરી શક્યા હોત.

૧૧. બીજી તરફ, પિટિશનરના વિદ્વાન વકીલ મિ. ભૈરવિયાએ વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમનું સમર્થન કર્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન સરકારી વકીલ દ્વારા વિદ્વાન સિંગલ જજ

સમક્ષ એવી કબૂલાત કરવામાં આવી હતી કે પિટિશનર સાથે અન્યાય થયો છે. તેથી, તેમણે કોર્ટને વિનંતી કરી હતી કે તેમની સંમતિ નોંધ્યા વિના પણ યોગ્ય રિટ જારી કરી શકાય અને પિટિશનરને બઢતી આપવાનો રાજ્ય સરકારને નિર્દેશ આપી શકાય. તે પછી આ ચુકાદા સામે અપીલ દાખલ કરવા માટે રાજ્ય માટે કોઈ અવકાશ ન હતો.

૧૨. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોર્ટ સમક્ષ લાવવામાં આવેલા તથ્યોના સંદર્ભમાં વ્યાપક અવલોકનો કરવામાં આવ્યા છે અને સામાન્ય નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા છે અને સુપ્રીમ કોર્ટના કેટલાક નિર્ણયો છતાં રાજ્ય સરકારે બંધારણીય જોગવાઈઓનો અમલ કર્યો નથી તે અંગે કોર્ટ સંતુષ્ટ હતી. આ સંજોગોમાં, વિદ્વાન સિંગલ જજ અમુક નિર્દેશો જારી કરવા માટે મજબૂર થયા હતા અને આવા નિર્દેશો જારી કરવામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા નથી.

૧૩. મિ. ભૈરવિયાના જણાવ્યા મુજબ, કેસના તથ્યોમાં, સહાયક સરકારી વકીલે યોગ્ય રીતે જણાવ્યું હતું કે પિટિશનર સાથે અન્યાય થયો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે રોસ્ટર પોઈન્ટ ખાલી પડ્યો હોવાથી, પિટિશનર સિવાય અન્ય કોઈ તેના માટે દાવો કરી શકે તેમ ન હતું. તેમની પાસેથી કોઈ અન્ય ઉમેદવાર સિનિયર ન હતો. પિટિશનર પાત્ર અને લાયક હતા અને તેથી તેમને બઢતી આપવામાં આવી હોવી જોઈતી હતી. સદર હુકમ, તેથી, કાયદેસર અને યોગ્ય હતો.

૧૪. છેલ્લે, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો હુકમ ન્યાયપૂર્ણ છે. જો રાજ્ય સરકાર કાયદા અનુસાર કાર્ય કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ હોય, તો વિદ્વાન સિંગલ જજ રાજ્ય સરકારને બંધારણની જોગવાઈઓ અનુસાર કાર્ય કરવાનો નિર્દેશ આપવા માટે સંપૂર્ણપણે યોગ્ય હતા અને આ સંજોગોમાં, તેઓ પિટિશનર દ્વારા દાખલ કરાયેલી અને સુનાવણી માટે મૂકાયેલી પિટિશનમાં યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરી શક્યા હોત. કોર્ટ સમક્ષનો પ્રશ્ન એ હતો કે શું પિટિશનરને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય તરીકે રોસ્ટર પોઈન્ટ પર બઢતી આપી શકાય તેમ હતી. જો જવાબ હકારાત્મક હોય, તો પિટિશનરને બઢતી આપવી જોઈતી હતી અને તે જ વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી, અપીલ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૧૫. કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, અમારા મતે, એલ.પી.એ. અંશતઃ મંજૂર થવાને પાત્ર છે. જ્યાં સુધી સહાયક સરકારી વકીલ દ્વારા કરાયેલી કબૂલાતનો સંબંધ છે, તે રેકૉર્ડ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમના દ્વારા એવી કોઈ કબૂલાત કરવામાં આવી ન હતી કે જેના પરથી એવું તારણ કાઢી શકાય કે પિટિશનર તરફે આદેશાત્મક નિર્દેશ જારી કરી શકાય. વિદ્વાન સિંગલ જજે પોતે જ અવલોકન કર્યું છે કે સહાયક સરકારી વકીલે તેમની સંમતિ નોંધવાની ના પાડી હતી. આ સંજોગોમાં, અમારા મતે, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમને સંમતિ આધારિત હુકમ ગણી શકાય નહીં.

૧૬. જ્યાં સુધી વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પેરા ૧૭ થી ૨૨ માં જારી કરાયેલા સામાન્ય નિર્દેશો સામે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની ફરિયાદનો સંબંધ છે, અમારા મતે, સદર ફરિયાદ યોગ્ય આધારવાળી છે. પિટિશન એક વ્યક્તિ દ્વારા પોતાની વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં સેવા બાબતમાં ઉપાય મેળવવા માટે દાખલ કરવામાં આવી હતી. તે જાહેર હિતની અરજી ન હતી. તેથી, આવા સામાન્ય નિર્દેશો જારી કરવા માટે વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ કોઈ સામગ્રી ન હતી. નીચલી અદાલતોના સંદર્ભમાં, હાઈકોર્ટના વહીવટી પક્ષ દ્વારા મોકલવામાં આવેલા આંકડાઓ સિવાય, નીચલી અદાલતોમાં અનામત નીતિ લાગુ ન કરવાના કારણો અંગે કોઈ સામગ્રી ન હતી. તે યોગ્ય રીતે નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યું હતું કે નીચલી અદાલતોમાં અનામત સંબંધિત નિયમો સંપૂર્ણપણે અલગ છે. પિટિશનર દ્વારા પણ આવી કોઈ રાહત માંગવામાં આવી ન હતી. આ સંજોગોમાં, કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં જરૂરી ન હોય તેવા આવા સામાન્ય નિર્દેશો જારી કરવા વિદ્વાન સિંગલ જજ માટે યોગ્ય ન હતું. તેથી, પેરા ૧૭ થી ૨૨ માં વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશો રદ કરવાને પાત્ર છે.

૧૭. હવે કેસના તથ્યો તરફ આવતાં, સરકારી ઠરાવો અને ભરતી નિયમો તરફ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે એવી રજૂઆત કરી હતી કે એકવાર મિ. બોદરને રોસ્ટર પોઈન્ટ પર બઢતી આપવામાં આવી, તે સાથે જ રોસ્ટર પોઈન્ટ સમાપ્ત થઈ ગયો હતો. ત્યારબાદ, જ્યારે મિ. બોદર સીધી ભરતી દ્વારા સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ તરીકે પસંદ થયા,

ત્યારે ખાલી પડેલી જગ્યા સામાન્ય કેટેગરીની જગ્યા ગણાય અને અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવાર તે જગ્યા પર બઢતીનો હક દાવો કરી શકે નહીં.

૧૮. જોકે, અમારી વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે તે એ છે કે શું રોસ્ટર પોઈન્ટ સમાપ્ત થઈ ગયો હતો અને ખાલી પડેલી જગ્યા પર અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારને બઢતી આપી શકાતી ન હતી. આ મુદ્દો કેટલાક નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપીને ઉઠાવવામાં આવ્યો છે. અમે, જોકે, તેમાંથી માત્ર બેનો જ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ; (૧) આર.કે. સભરવાલ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ અને અન્ય: (૧૯૯૫) ૨ એસ.સી.સી. ૭૪૫; અને (૨) પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ એજ્યુકેશન એન્ડ રિસર્ચ, ચંદીગઢ વિરુદ્ધ ફેકલ્ટી એસોસિએશન અને અન્ય: (૧૯૯૮) ૪ એસ.સી.સી. ૧.

૧૯. આર.કે. સભરવાલમાં, લગભગ આવો જ પ્રશ્ન બંધારણીય બેંચ સમક્ષ ઉપસ્થિત થયો હતો. સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે રોસ્ટર પોઈન્ટ્સ કેડરમાં જગ્યાઓની સંખ્યાના આધારે કાર્યરત થવા જોઈએ. ફક્ત ૫ માં, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:-

"અમને સામાવાળાઓ વતી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી બીજી દલીલમાં નોંધપાત્ર વજૂદ જણાય છે કે એકવાર કેડરમાં તમામ જગ્યાઓ માટે રોસ્ટરમાં દર્શાવેલ ટકાવારી પ્રાપ્ત થઈ જાય, તે પછી રોસ્ટરનો અમલ પૂર્ણ થઈ જાય છે અને કેડરમાં જગ્યાઓની સંખ્યાના આધારે અનામત જાળવી રાખવાની

રહે છે. જ્યારે કેડરમાં તમામ જગ્યાઓ ભરાઈ જાય છે, ત્યારે રોસ્ટરમાંથી અનામત કેટેગરીઓનું નિર્ધારિત ટકાવારીનું પ્રતિનિધિત્વ પ્રાપ્ત થાય છે. તે પછી રોસ્ટર ચલાવવાનું અમને કોઈ ઔચિત્ય જણાતું નથી. 'રનિંગ એકાઉન્ટ' માત્ર ત્યાં સુધી જ ચલાવવાનું હોય છે જ્યાં સુધી વાદગ્રસ્ત સૂચનાઓ હેઠળ પૂરો પાડવામાં આવેલ ક્વોટા પ્રાપ્ત ન થાય. ત્યારબાદ, કેડરમાં જે ખાલી જગ્યાઓ ઉદ્ભવે છે, તે તે કેટેગરી દ્વારા જ ભરવાની રહે છે કે જે કેટેગરીના વ્યક્તિઓની નિવૃત્તિ વગેરેથી આવી ખાલી જગ્યાઓ પડી હોય... અમે રોસ્ટરને માત્ર ત્યાં સુધી જ ચલાવવાની મંજૂરી આપીએ છીએ જ્યાં સુધી સંબંધિત નિયુક્ત/બઢતી પામેલાઓ રોસ્ટરમાં તેમના માટે નિર્ધારિત જગ્યાઓ પર રહે. ત્યારબાદ રોસ્ટર અને 'રનિંગ એકાઉન્ટ' નો અમલ સમાપ્ત થવો જોઈએ. કેડરમાં પ્રારંભિક જગ્યાઓ ભરાઈ ગયા પછી ઉદ્ભવતી ખાલી જગ્યાઓ કોઈ મુશ્કેલી ઊભી કરશે નહીં. જ્યારે પણ કોઈ ચોક્કસ જગ્યા પર કાયમી કે કામચલાઉ ખાલી જગ્યા પડે, ત્યારે તે જગ્યા રોસ્ટરમાં જે કેટેગરીની હતી તેમાંથી જ ભરવાની રહેશે. ઉદાહરણ તરીકે, રોસ્ટર પોઈન્ટ ૧, ૭, ૧૫ પર જગ્યા ધરાવતી અનુસૂચિત જાતિની વ્યક્તિઓ નિવૃત્ત થાય તો તે જગ્યાઓ પણ અનુસૂચિત જાતિઓની વ્યક્તિઓમાંથી જ ભરવાની રહેશે. તેવી જ રીતે, જો પોઈન્ટ ૮ થી ૧૪ અથવા ૨૩ થી ૨૯ પર જગ્યા ધરાવતી વ્યક્તિઓ નિવૃત્ત થાય તો આ સ્લોટ્સ સામાન્ય કેટેગરીમાંથી ભરવાના રહેશે. આ પ્રક્રિયા અનુસરવાથી અનામતની ટકાવારીમાં ન તો કોઈ ઘટ પડશે કે ન તો કોઈ વધારો થશે."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

"કેડરમાં કુલ જગ્યાઓ ભરાઈ ગયા પછી ઉદ્ભવતી ખાલી જગ્યાઓના સંબંધમાં જો રોસ્ટર ચલાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો સંભવિત પરિણામ શું આવી શકે તેની આપણે તપાસ કરીએ. ૧૦૦ પોઇન્ટના રોસ્ટરમાં, વિવિધ રોસ્ટર પોઇન્ટ પરની ૧૪ જગ્યાઓ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારોમાંથી ભરવામાં આવે છે, ૨ જગ્યાઓ પછાત વર્ગમાંથી ભરવામાં આવે છે અને બાકીની ૮૪ જગ્યાઓ સામાન્ય કેટેગરીમાંથી ભરવામાં આવે છે. ધારો કે ૧૦૦ જગ્યાઓની કેડરમાં તમામ જગ્યાઓ ૩૧.૧૨.૧૯૯૪ સુધીમાં રોસ્ટર અનુસાર ભરાઈ જાય છે. ત્યારબાદ, વર્ષ ૧૯૯૫ માં, ૨૫ સામાન્ય કેટેગરીની વ્યક્તિઓ (૮૪ માંથી) નિવૃત્ત થાય છે. ફરીથી વર્ષ ૧૯૯૬ માં, સામાન્ય કેટેગરીની વધુ ૨૫ વ્યક્તિઓ નિવૃત્ત થાય છે. જે પરિસ્થિતિ ઊભી થશે તે એ હશે કે અનુસૂચિત જાતિઓ અને પછાત વર્ગો ૫૦ ખાલી જગ્યાઓમાંથી ૧૬% હિસ્સાનો દાવો કરશે. જો તેમને ૮ ખાલી જગ્યાઓ આપવામાં આવે તો ૧૦૦ જગ્યાઓની કેડરમાં અનામત કેટેગરીઓ પાસે ૨૪ જગ્યાઓ થઈ જશે અને જેનાથી અનામત ૧૬% થી વધીને ૨૪% થઈ જશે. તેનાથી વિપરીત, જો કેડરમાં કુલ જગ્યાઓ ભરાઈ જાય ત્યાં સુધી જ રોસ્ટર ચલાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે અને ત્યારબાદ કેડરમાં ખાલી પડતી જગ્યાઓ તે જ કેટેગરીની વ્યક્તિઓ દ્વારા ભરવાની હોય કે જેમની નિવૃત્તિ વગેરેથી ખાલી જગ્યાઓ પડી હતી, તો

અનામત કેટેગરી અને સામાન્ય કેટેગરી વચ્ચેનું સંતુલન હંમેશા જળવાઈ રહેશે. અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે રોસ્ટર પોઈન્ટ પર અનામત ઉમેદવારની બિન-ઉપલબ્ધતાના સંજોગોમાં રાજ્ય સરકાર માટે સદર પોઈન્ટને ન્યાયી અને વાજબી રીતે કેરી ફોરવર્ડ કરવાનું ખુલ્લું રહેશે." (ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ એક્ઝામિનેશનમાં, ત્રણ જજોની ડિવિઝન બેંચે આર.કે. સભરવાલમાં બંધારણીય બેંચ દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો. ફક્ત ૧૮ માં, આર.કે. સભરવાલનો ઉદ્દેશ કર્યા પછી, કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું:

"હકીકત એ છે કે બઢતી દ્વારા કોઈ જગ્યા પર નિમણૂક એ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) હેઠળ બંધારણીય રીતે માન્ય અધિકાર પણ છે. આ કોર્ટે સભરવાલના કેસમાં અવલોકન કર્યું છે કે જે ક્રમમાં ખાલી જગ્યાઓ ભરવાની હોય તે ક્રમમાં રોસ્ટરને ચાલુ ખાતાના ધોરણે ચલાવવું જોઈએ. કોઈ શંકા નથી કે, આ કોર્ટે નિર્દેશ કર્યો હતો કે એકવાર રોસ્ટર પોઈન્ટ ભરાઈ જાય, તે પછી રોસ્ટર સમાપ્ત થઈ જાય છે પરંતુ, પછીના ફક્તમાં, એ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો કે રોસ્ટર પોઈન્ટ સંપૂર્ણપણે ભરાઈ ગયા પછી રિ-સાયકલિંગ શરૂ થશે. આ કોર્ટ દ્વારા ફક્ત ૧૦ માં વિસંગતતા દર્શાવતી વખતે ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે 'તેનાથી વિપરીત, જો કેસમાં કુલ જગ્યાઓ ભરાઈ જાય ત્યાં સુધી જ રોસ્ટર ચલાવવાની

મંજૂરી આપવામાં આવે અને ત્યારબાદ કેડરમાં ખાલી પડતી જગ્યાઓ તે જ કેટેગરીની વ્યક્તિઓ દ્વારા ભરવાની હોય કે જેમની નિવૃત્તિ વગેરેથી ખાલી જગ્યાઓ પડી હતી, તો અનામત કેટેગરી અને સામાન્ય કેટેગરી વચ્ચેનું સંતુલન હંમેશા જાળવાઈ રહેશે. અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે રોસ્ટર પોઈન્ટ પર અનામત ઉમેદવારની બિન-ઉપલબ્ધતાના સંજોગોમાં, રાજ્ય સરકાર માટે સદર પોઈન્ટને ન્યાયી અને વાજબી રીતે કેરી ફોર્વર્ડ કરવાનું ખુલ્લું રહેશે'. આમ, તે સ્પષ્ટ થશે કે એકવાર રોસ્ટર પોઈન્ટ સમાપ્ત થઈ જાય, તેનો અર્થ એ નથી કે ત્યારબાદ અનામત લાગુ ન કરવી જોઈએ. રોસ્ટરનું રિસાયકલિંગ ચાલુ ખાતાની જેમ ચાલવાનું શરૂ થાય છે અને જ્યારે જ્યારે રોસ્ટર પોઈન્ટ અનુસાર ખાલી જગ્યા ઉદ્ભવે છે, ત્યારે ત્યારબાદ જગ્યાઓ/ખાલી જગ્યાઓ નિમણૂક દ્વારા ભરવામાં આવશે. તે એક સતત પ્રક્રિયા રહેશે".

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૨૦. ઉપરોક્ત બે નિર્ણયોના સંદર્ભમાં, અમારા મતે, કાનૂની સ્થિતિ એકદમ સુસ્થાપિત જણાય છે. બઢતી અને/અથવા સીધી ભરતી કાયદાકીય નિયમો અનુસાર કરવી પડશે. નિયમોમાં જ ગુણોત્તર પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે. તે જાળવી રાખવો પડશે. તેવી જ રીતે, બઢતી અને સીધી ભરતી જગ્યાઓની ઉપલબ્ધતાના આધારે કરવી પડશે. જો કોઈ ચોક્કસ જગ્યા કોઈ ચોક્કસ વર્ગ અથવા કેટેગરી માટે ફાળવવામાં આવી હોય, તો તે માત્ર તે જ વર્ગ અથવા કેટેગરીમાંથી ભરવી પડશે. નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના શબ્દોમાં, રોસ્ટરનું સંચાલન "ચાલુ ખાતા" (રનિંગ એકાઉન્ટ) ના સ્વરૂપનું હોવું જોઈએ અને તે માત્ર

બઢતી/સીધી ભરતી ઢ્વારા નિમણૂક થવા પર જ સમાપ્ત થઈ શકે છે, જેવો કેસ હોય. એ પણ સ્પષ્ટ છે કે જો આવી વ્યક્તિ નિવૃત્ત થાય, સેવા છોડી દે અથવા અન્યથા ઉપલબ્ધ ન હોય, તો તેના સ્થાને તે જ વર્ગની અન્ય વ્યક્તિને બઢતી/ભરતી કરવી જોઈએ અને સત્તાવાળાઓ માટે રોસ્ટર પોઈન્ટથી વિચલિત થવું ખુણું નથી.

૨૧. હાલના કેસમાં, તે સ્પષ્ટ છે કે રોસ્ટર પોઈન્ટ અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારની બઢતી માટે પૂરો પાડવામાં આવ્યો હતો. આથી, જ્યારે મિ. બોદરને સદર જગ્યા પર બઢતી આપવામાં આવી, ત્યારે દેખીતી રીતે, તેમની બઢતી કાયદા અનુસાર હતી. મિ. બોદર પછી સીધી પસંદગી માટે ગયા. તેઓ જીપીએસસી ઢ્વારા યોગ્ય રીતે પસંદ થયા અને સીધા ઉમેદવાર તરીકે સિનિયર ઈન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ તરીકે નિયુક્ત થયા. પરિણામી અસર એ થઈ કે સિનિયર ઈન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ ની બઢતીવાળી જગ્યા ખાલી પડી. અમારા મતે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયો અનુસાર, સદર ખાલી જગ્યા માત્ર અનુસૂચિત જનજાતિના અન્ય ઉમેદવારને મૂકીને જ ભરવાની જરૂર હતી. સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ અનુસાર, મિ. બોદરે સિનિયર ઈન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ ની બઢતીવાળી જગ્યા ખાલી કર્યા પછી, રોસ્ટર પોઈન્ટ એવી રીતે સમાપ્ત થયો ન હતો કે જેથી સત્તાવાળાઓ અન્ય વર્ગની વ્યક્તિને બઢતી આપી શકે. રાજ્ય સત્તાવાળાઓ માટે તે જ વર્ગની વ્યક્તિ એટલે કે અનુસૂચિત જનજાતિની વ્યક્તિને બઢતી આપવી ફરજિયાત હતી.

૨૨. મિ. હસુરકરની અન્ય ફરિયાદ હુકમના ઓપરેટિવ ભાગ સામે છે. ઉપર પહેલેથી જ અવલોકન કર્યા મુજબ, વિદ્વાન સિંગલ જજે "૧૪મી જુલાઈ, ૧૯૮૮ થી અમલમાં આવે તે રીતે તમામ આનુષંગિક લાભો સાથે પિટિશનરને તાત્કાલિક સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ તરીકે બઢતી આપવાનો" નિર્દેશ જારી કર્યો છે. પ્રશ્ન એ છે કે શું ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આવો નિર્દેશ જારી કરી શકાયો હોત.

૨૩. આ સંબંધમાં સ્ટેટ ઓફ મૈસૂર અને અન્ય વિરુદ્ધ સૈયદ મહમૂદ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૮ એસ.સી. ૧૧૧૩ માં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો ફાયદાકારક રહેશે. ત્યાં પણ, પ્રશ્ન સિનિયર સ્ટેટિસ્ટિકલ આસિસ્ટન્ટની જગ્યા પર અધિકારીઓની બઢતીનો હતો. સુસંગત નિયમો હેઠળ, સદર જગ્યા પર બઢતી "સિનિયોરિટી-કમ-મેરિટ" (વરિષ્ઠતા-વત્તા-લાયકાત) ના આધારે આપવાની હતી. જ્યારે પિટિશનરોને કોઈ બઢતી આપવામાં ન આવી, ત્યારે તેઓએ પિટિશન દાખલ કરી. હાઈકોર્ટે પિટિશન મંજૂર કરી અને પિટિશનરોને સ્ટેટિસ્ટિકલ આસિસ્ટન્ટની જગ્યા પર બઢતી આપવાનો રાજ્યને નિર્દેશ આપ્યો. બાબત રાજ્ય દ્વારા સુપ્રીમ કોર્ટમાં લઈ જવામાં આવી. અપીલ મંજૂર કરતાં અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમને રદ કરતાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું કે હાઈકોર્ટ દ્વારા રાજ્ય સરકારને પિટિશનરોને બઢતી આપવાનો નિર્દેશ આપતી પરમાદેશની રિટ જારી કરી શકાય નહીં અને યોગ્ય

નિર્દેશ સુસંગત કાનૂની નિયમોના સંદર્ભમાં પિટિશનરોના કેસ પર વિચારણા કરવાનો રહેશે.

૨૪. માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓએ અવલોકન કર્યું:

"જ્યાં બઢતી વરિષ્ઠતા-વત્તા-લાયકાત પર આધારિત હોય, ત્યાં અધિકારી માત્ર પોતાની વરિષ્ઠતાના આધારે અધિકાર તરીકે બઢતીનો દાવો કરી શકતો નથી. જો તે ઉચ્ચ પદની ફરજો બજાવવા માટે અયોગ્ય જણાય, તો તેની અવગણના કરી શકાય છે અને તેનાથી જુનિયર અધિકારીને બઢતી આપી શકાય છે.

XXX

XXX

XXX

અમારો એવો મત છે કે આ તબક્કે રાજ્ય સરકારને ૧૯૫૯ માં બઢતી માટે સૈયદ મહમૂદ અને ભાઓ રાવની યોગ્યતા પર વિચારણા કરવાનો નિર્દેશ આપવો જોઈએ. જો આવી તપાસ પર રાજ્ય સરકાર મનસ્વી રીતે તેમને બઢતી આપવાનો ઇનકાર કરે, તો વિવિધ વિચારણાઓ ઊભી થશે. રાજ્ય સરકાર આવી વિચારણા પર ૧૯૫૯ થી તેમને બઢતી આપવાની ફરજ હેઠળ રહેશે જો તેઓ ત્યારે ઉચ્ચ પદની ફરજો બજાવવા માટે યોગ્ય હતા અને જો તે પોતાની ફરજ બજાવવામાં નિષ્ફળ જાય, તો કોર્ટ તેને ૧૯૫૯ થી તેમને બઢતી આપવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે.

પરિણામે, અમે અપીલો મંજૂર કરીએ છીએ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમો રદ કરીએ છીએ. અમે રાજ્ય સરકારને એ વિચારણા કરવાનો નિર્દેશ આપીએ છીએ કે શું સૈયદ મહમૂદ અને ભાઓ રાવને સુસંગત તારીખોએ સિનિયર સ્ટેટિસ્ટિકલ આસિસ્ટન્ટની જગ્યાઓ પર બઢતી આપવી જોઈતી હતી જ્યારે તેમનાથી જુનિયર અધિકારીઓને બઢતી આપવામાં આવી હતી અને જો તેમ હોય, તો તેમને કયા આનુષંગિક નાણાકીય લાભો મળવા જોઈએ."

૨૫. તે મુજબ, કોર્ટે રાજ્ય સરકારને એ વિચારણા કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો કે શું પિટિશનરોને તે સુસંગત તારીખે સિનિયર સ્ટેટિસ્ટિકલ આસિસ્ટન્ટની જગ્યા પર બઢતી આપવામાં આવી હોત જ્યારે તેમનાથી જુનિયર અધિકારીઓને બઢતી આપવામાં આવી હતી અને, જો તેમ હોય, તો તેમને કયા આનુષંગિક નાણાકીય લાભો આપવા જોઈએ.

૨૬. અમારા મતે, હાલનો કેસ સૈયદ મહમૂદમાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંત દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલો છે. હાલના કેસમાં, આપણે વર્ગ-૧ ની જગ્યા સાથે સંબંધ ધરાવીએ છીએ અને કાયદાકીય નિયમો હેઠળ, બઢતી "સાબિત થયેલી યોગ્યતા અને કાર્યક્ષમતા" ના આધારે આપી શકાય છે. દેખીતી રીતે, તેથી, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા રાજ્ય સરકારને "પિટિશનરને તાત્કાલિક બઢતી આપવા" નો કોઈ નિર્દેશ જારી કરી શકાયો ન હોત. વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા

જારી કરી શકાયો હોય તેવો એકમાત્ર નિર્દેશ પિટિશનર જ્યારે જ્યારે સિનિયર ઈન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ ની જગ્યા પર બઢતી માટે પાત્ર અને લાયક બને ત્યારે ત્યારે તેમના કેસ પર વિચારણા કરવાનો છે.

૨૭. પિટિશનરના વિદ્ધાન વકીલ મિ. ભૈરવિયાએ જણાવ્યું હતું કે ડિપાર્ટમેન્ટલ પ્રમોશન કમિટી (ડીપીસી) મળી હતી, પિટિશનરના કેસ પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને તેઓ યોગ્ય જણાયા હતા. જો તેમ હોય, તો એ જણાવવાની જરૂર નથી કે સરકાર દ્વારા યોગ્ય પગલાં લેવા પડશે. પરંતુ વિદ્ધાન સિંગલ જજ દ્વારા પિટિશનરને બઢતી આપવાનો જે નિર્દેશ જારી કરવામાં આવ્યો છે તે હદ સુધી, અમારા મતે, કાયદા સાથે સુસંગત નથી અને તે હદ સુધી એલ.પી.એ. મંજૂર થવી જ જોઈએ.

૨૮. પરિણામે, એલ.પી.એ. અંશતઃ મંજૂર થવાને પાત્ર છે અને તે મુજબ, અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. ફકરા ૧૭ થી ૨૨ માં વિદ્ધાન સિંગલ જજ દ્વારા જારી કરાયેલા વ્યાપક અવલોકનો અને સામાન્ય નિર્દેશો કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં જરૂરી ન હતા અને વિદ્ધાન સિંગલ જજ દ્વારા જારી કરી શકાયા ન હોત. અમે, જોકે, એ ઉમેરવા માટે તત્પર છીએ કે રાજ્ય સત્તાવાળાઓએ બંધારણની જોગવાઈઓ અનુસાર કાર્ય કરવાનું છે અને બંધારણીય આદેશ અથવા રાજ્ય સરકારની જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ અમે કંઈ કહ્યું છે તેવું સમજવું જોઈએ નહીં.

૨૯. વિદ્ધાન સિંગલ જજ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલો નિર્દેશ કે "૧૪મી જુલાઈ, ૧૯૮૮ થી અમલમાં આવે તે રીતે તમામ આનુષંગિક લાભો સાથે

પિટિશનરને તાત્કાલિક સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ તરીકે બઢતી આપવી" તે રદ કરવામાં આવે છે. તેના બદલે, પિટિશનર સદર જગ્યા માટે જ્યારે જ્યારે પાત્ર અને લાયક બને ત્યારે કાયદાકીય નિયમોના સંદર્ભમાં સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ ની જગ્યા પર બઢતી માટે પિટિશનરના કેસ પર વિચારણા કરવાનો સામાવાળા સત્તાવાળાઓને પરમાદેશ (મેન્ડેમસ) ની રિટ જારી કરવામાં આવે છે. પિટિશનર કયા આનુષંગિક લાભો માટે હકદાર છે તે પણ સત્તાવાળાઓ નક્કી કરશે.

૩૦. મિ. ભૈરવિયા દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કેટલીક જગ્યાઓ ખાલી છે. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી અનુસૂચિત જનજાતિના સિનિયર ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ, વર્ગ ૧ નો સંબંધ છે, તે નવેમ્બર, ૧૯૮૦ થી ખાલી છે (જ્યારે મિ. બોદર જીપીએસસી દ્વારા પસંદ થયા પછી તેને છોડી ગયા હતા). એ પણ નિર્વિવાદ છે કે પિટિશનર એક દાયકા કરતાં વધુ સમય પહેલાં પાત્ર બન્યા હતા. તેથી, એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે રાજ્ય રિટ મળ્યાના પ્રાધાન્યરૂપે બે મહિનાની અંદર બનતી ત્વરાએ ઉપરોક્ત ક્વાયત હાથ ધરશે.

૩૧. કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં અપીલનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે, જોકે, ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ રહેશે નહીં.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.